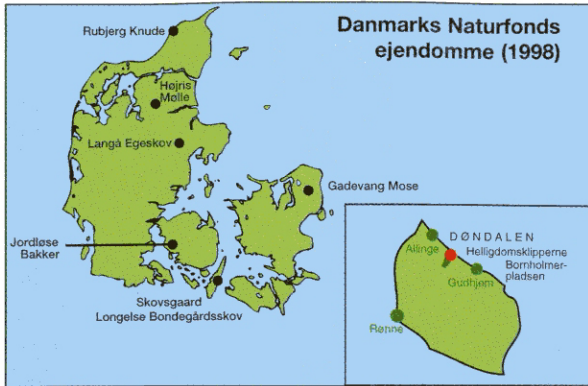

BORNHOLM

DØNDALEN

Tekst: H. Staun, Poul Nørgaard. Foto: Mogens Dam, H. Staun, Jørgen Hansen. OLESEN ILLUSTRATION & GRAFISK DESIGN. Tryk: Lewison + Johnsen + Johnsen A/S

DANMARKS NATURFOND

Danmarks Naturfond blev stiftet af Danmarks Naturfredningsforening i 1967. Fonden har til formål at erhverve og pleje naturområder og derved bevare landskabelige og kulturhistoriske værdier, beskytte dyre- og planteliv og sikre rekreative områder for befolkningen.

Danmarks Naturfredningsforening er en privat landsforening stiftet i 1911. DN arbejder for at bevare og styrke landets naturværdier gennem bl.a. fredning, forureningsbekæmpelse og planlægning. Rent vand, frisk luft og en jord uden forurening med et rigt dyre- og planteliv er blandt foreningens hovedmål.

Pengene til naturpleje, informationsmaterialer og publikumsfaciliteter kommer hovedsagelig fra Danmarks Naturfredningsforenings mange medlemmer i form af frivillige bidrag, arv og gaver.

Udgivet i 1998 med tilskud fra Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. Oplag 40.000.

**DANMARKS
NATURFREDNINGSFORENING
DANMARKS NATURFOND**

Masnedøgade 20 DK-2100 København Ø Tlf.: 39 17 40 00

**DANMARKS
NATURFREDNINGSFORENING
DANMARKS NATURFOND**

DØNDALEN: 37 ha fredet skov, fortrinsvis løvskov, 6 km V for Gudhjem. Adgang til fods overalt, men ikke på de stejle klippevægge. Tæt stisystem i bakket terræn. Ikke velegnet for dårligt gående. Stier og skovveje kan være glatte i fugtigt vejr. Hunde skal føres i snor.

Danmarks Naturfond erhvervede Døndalen i 1969 for en arv efter Birthe Daell. I 1975 tog Danmarks Naturfredningsforening initiativet til fredning af Døndalen med bestemmelser om naturvenlig skovdrift og adgang for offentligheden. Driften af fondens bornholmske ejendomme sker i samarbejde med Bornholms Amt.

ADGANGEN TIL SKOVEN

Der er adgang til fods overalt i Døndalen, bortset fra de stejle klippevægge. Skoven har følgende hovedstier:

ØSTSTIEN: Fra den nye P-plads ved Strandvejen (landevejen) fører øststien gennem den blandede løvskov og granbevoksningerne op til vandfaldet. Mellem P-pladsen og vejen findes den fine thuja-bevoksning fra 1940-erne.

VESTSTIEN: Fra P-pladsen kan man også krydse Døndaleåen på gang- og cykelbroen ved Strandvejen og følge veststien. Først passerer en ung egebevoksning, Birthe Daells ege. Midtvejs til vandfaldet fører en høj trappe op til Amtmandsstenen. Stien fører videre til vandfaldet.

SYDSTIEN: Fra Døndalens sydlige P-plads ved Røvej fører en trappe og sti ned til åen og videre gennem den urørte skov til vandfaldet, med forbindelse til de øvrige stier.

På kystsiden af Strandvejen ejer Danmarks Naturfond desuden Bornholmerpladsen og Helligdomsklipperne, en af Danmarks mest besøgte naturseværdigheder. Den særpregede kyststrækning har inspireret bornholmermalerne, hvis kunst kan ses hos fondens nabo, BORNHOLMS KUNSTMUSEUM med skiftende særudstillinger, skulpturparken og Naturfondens udstilling i udsigts-tårnet.

DØNDALEN

Døndalen er med sin frodige og artsrige skov, stejle klippevægge og brusende vandfald et usædvanligt stykke dansk natur. Løvskov veksler med nåleskov. Tæt, urørt skov danner kontrast til lyse løvtræsbevoksninger og mørke graner.

Skoven ligger på begge sider af en 1200 m lang og 200 m bred sprækkedal dannet i grundfjeldet for omkring 1 mia år siden. Dalens nordvestlige klippevæg kulminerer 25 m over skovstien i udsigtspunktet „Amtmandsstenen”. Midt i dalen falder Døndaleåen ca. 20 m over dalbundens klipper. Det er Danmarks højeste vandfald. Ved tøbrud „dønner” eller „dynner” det kraftigt. Deraf dalens navn.

Ved istidens slutning for ca. 10.000 år siden kom Bornholm fri af isen, men den vigende isrand nord for øen hindrede i en periode smeltevandets afløb. Vandet aflejede tykke lag af ler, som isen havde ført med fra bl.a. Öland og Gotland. Men efterhånden som „isproppen” i munden smeltede, gravede Døndaleåen sig ned i lerlaget og udformede de terrasser, som i dag præger dalbunden. Det fede, stenfri ler er kalkholdigt og giver dalen dens usædvanligt frodige skovbund.

Den urorte naturskov på de stejle skrænter ved Døndaleåen viser hvordan skoven udvikler sig uden indgreb.

SKOVENS TRÆER

Døndalen har særdeles gode vækstvilkår for såvel løvtræer som nåletræer. Avnbøgen, som er egnskarakteristisk for Bornholm, findes især i den sydlige del af dalen i blanding med elm, ask, fuglekirsebær, birk, eg og hassel, stedvis også bøg.

Der er flere plantede bevoksninger af eg og bøg. I skovens nordøstlige del står en stor, smuk bøgebevoksning fra 1860 med selvsået opvækst. Egene findes i to mindre, unge bevoksninger. Æren (ahorn) findes næsten overalt, mest som selvsåede unge træer.

Nåletræerne i Døndalen kan blive 70-80 år eller mere. Nær vandfaldet er en to hektar gammel gran skov med blanding af douglasgran, lærk og grandis, sitkagran og rødgran fra 1930'erne et imponerende syn. Thujabevoksningen ved Strandvejen er særligt flot. Desuden findes i skoven enkelte eksemplarer af sjældne træer, f.eks. vandgran, californisk kæmpefyr og kinesisk korktræ. De er indplantet af Døndalens tidligere ejer, gårdejer Aksel Jensen, som var en af skovdriftens pionerer på Bornholm.

SKOVDRIFTEN

I 1975 lod Danmarks Naturfredningsforening Døndaleskovens 37 hektar frede. Det betyder bl.a. at trævæksten i dalbunden og ind mod klippesiden skal holdes åben så man kan få et indtryk af dalens terrænformer. Arealerne med bøg skal fortsat drives som bøgeskov med selvforyngelse. De eksisterende nåletræsbevoksninger skal forynges på skift, så flere alderstrin af nåletræ altid er repræsenteret, men ellers må der ikke indplantes fremmede træarter.

Avnbøg

Ask

Eg

Birk

Bøg

Æren (Ahorn)

Den oprindelige skov oven for vandfaldet, skal henligge som urørt naturskov. Her findes på de stejle dalskrænter en tæt bevoksning af ranglede og skæve træer: avnbøg, elm, ask, fuglekirsebær, stedvis en enkelt bøg. Væltede og døde træer får lov at blive liggende, skoven udvikler sig på naturens egne vilkår. I alt er 37% af skoven udlagt som urørt skov.

Resten af skoven plejes nænsomt med svag udtynding for at skabe vitale bevoksninger med veludviklede træer, der kan bevares så højt op i alderen som muligt, så længe de kan fremstå som tætte og lukkede bevoksninger. Træruiner efterlades til faunaen og svampene, markante solitærtræer favoriseres og frihugges.

Danmarks Naturfond driver skoven med hovedvægt på naturbevarelse i bred forstand og på skovgæstens mulighed for at opleve alsidig, bornholmsk skovnatur.

PLANTELIVET

Floraen er usædvanlig artsrig med mere end 300 arter. Ramsløg er meget dominerende og breder sig stadig. Forårsfloraen byder på hvid, gul og blå anemone. Der er kodriver, lærkespore og dansk ingefær. Ved foden af værtstræet avnbøg viser snylteplanten skælrod diskret sine lyserøde blomsterstande. Interessant er forekomsten af den vintergrønne skavgræs. Orkidéerne tyndakset gøgeurt, ægbladet fliglæbe og skovhullæbe forekommer. Den sjældne mur-draba, som ikke findes i det

øvrige Danmark, er fundet ved amtsmandsstenen. Den stedsegrønne vedbend vokser i store mængder henover skovbunden og på træer og klippesider. Og flere sjældne mosser, bregner og svampe nyder godt af dalens høje luftfugtighed.

Når ramsløgene blomstrer er der en karakteristisk løglugt i skoven.

Avnbøgens stamme er let at kende med sin sribede lysegrå bark.

SKOVENS HISTORIE

Størstedelen af Døndalen har utvivlsomt være skovklædt lige siden skoven indvandrede syd fra til Bornholm for 8-9.000 siden. Terrænformerne umuliggjorde opdyrking. Kun på det mere jævne terræn mod Strandvejen, hvor der i dag er bøgeskov, røber de tydelige skelvolde fra jernalderens agersystemer, at der periodevis har været landbrug. På det åbne engstykke ved Østersøen ligger 4 skanser, anlagt som led i Bornholms forsvar mod svenskerne i 15-1600-tallet. Ovenfor vandfaldet ses endnu spor efter mergelgravning i 1950-erne.

DYRELIVET

Med lidt held kan man se rådyr i skoven. Mink forekommer og der er brune egern af den skandinaviske race. Af skovens fuglearter må især nævnes den sjældne karmindompap, lille fluesnapper, træløber, munk og nattergal. Den urørte skov giver de hulrugende fugle som stor og lille flag-spætte, huldue og alle mejserne gode ynglemuligheder. Sortspætten foretrækker bøgeskoven. Om vinteren kan man se vandstæren i lav flugt tæt hen over åen.

Med den kalkholdige lerjord er Døndalen er desuden en fin sneglelokalitet. Også den indførte røde skovsnegl findes. I åen er ørred almindelig.